

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพิจารณาคดีอาญา ภาระการพิสูจน์ตกหนักอยู่ที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้ชัดเจน จนศาลแน่ใจโดยปราศจากข้อสงสัยว่ามีการกระทำความผิดและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ศาลจึงลงโทษจำเลยได้ แต่หากมีข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีแก่จำเลยด้วยการพิพากษายกฟ้อง ซึ่งเป็นไปตามหลักการซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 จึงเห็นได้ว่าพยานหลักฐานทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย

แม้พยานหลักฐานในคดีอาญาจะมีบทบาทที่สำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม แต่วิธีการหรือกระบวนการในการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นยิ่งกว่า เพราะถ้าไม่มีพยานบุคคลมายืนยันถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น อาจส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษหรือไม่เกรงกลัวต่อบทบัญญัติกฎหมาย อันจะทำให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมและก่อให้เกิดผลร้ายต่อความสงบสุขของคนในสังคม แต่ในทางกลับกันหากผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีพยานบุคคลมายืนยันถึงความบริสุทธิ์ของตนก็จะทำให้พ้นผิดได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่สังคมด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีอุปสรรคหลายประการในการที่จะได้มาซึ่งพยานบุคคล กล่าวคือ ประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและบุคคลที่จะมาเป็นพยาน การสูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพหรือการสูญเสียเวลา และการที่บุคคลที่จะมาเป็นพยานเกิดความหวาดกลัวต่อภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตนรวมถึงของครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่ใกล้ชิด ฯลฯ จึงทำให้บุคคลที่รู้เห็นข้อเท็จจริงไม่ให้ความร่วมมือในการมาเป็นพยาน ทั้งนี้สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดอุปสรรคดังกล่าว คือ มาตรการทางกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ ได้เท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานบุคคลที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญาและ

เพื่อรักษาคุณค่าของพยานบุคคลไว้ให้มากที่สุด จึงมีการกำหนด “สิทธิได้รับความคุ้มครองในฐานะพยานในคดีอาญา” ขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) มาตรา 244 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยถือเป็นหลักประกันที่รัฐต้องให้การรับรองความปลอดภัยแก่บุคคลที่เป็นพยานในการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดๆ อันเป็นประโยชน์ต่อคดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่บุคคลที่จะมาเป็นพยานว่าจะได้รับความปลอดภัยและได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐจากการทำหน้าที่พยานซึ่งถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่ช่วยเหลือรัฐในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 244 ที่กำหนดให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อีกทั้งให้มีการรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ จึงได้มีการตรา “พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546”¹ ขึ้นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองพยาน ทั้งมาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ โดยให้สำนักงานคุ้มครองพยาน (สังกัดกระทรวงยุติธรรม) เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน และการประสานความร่วมมือในการคุ้มครองพยาน ว่าจะสามารถจัดอุปสรรคของการได้มาซึ่งพยานบุคคลตามที่กล่าวไว้ข้างต้นได้หรือไม่ และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ จะก่อให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพต่อการคุ้มครองพยานเพียงใด รวมทั้งศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายอื่น (หากมี) ที่อาจนำมาปรับใช้ร่วมได้ เพื่อเสริมให้การคุ้มครองพยานเกิดมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการได้มาซึ่งพยานบุคคลและมาตรการทางกฎหมายที่ใช้แก้ไขก่อนมีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

¹ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 120 ตอนที่ 58 ก หน้า 4-12 วันที่ 20 มิถุนายน 2546

2. ศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการต่างๆในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
3. ศึกษารูปแบบ การดำเนินการ และมาตรการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมมาปรับใช้กับคุ้มครองพยานในประเทศไทย
4. ศึกษาการนำมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ รวมถึงวิธีการประสานความร่วมมือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาใช้ในการคุ้มครองพยาน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

เนื่องจากการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานบุคคลอันเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการศึกษาในส่วนมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนด โดยศึกษาวิเคราะห์ว่ามาตรการดังกล่าวสามารถจัดอุปสรรคของการได้มาซึ่งพยานบุคคลตามที่กล่าวไว้ข้างต้นได้หรือไม่ และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆจะก่อให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพต่อการคุ้มครองพยานเพียงใด เพื่อทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของการคุ้มครองพยานเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว

1.4 สมมติฐาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 เกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการให้ความคุ้มครองบุคคลที่จะมาเป็นพยานในศาล โดยเฉพาะคดีอาญาให้ได้รับความปลอดภัยจากการมาให้ถ้อยคำต่อศาล โดยมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย โดยเฉพาะมาตรการพิเศษและการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น (Contact Out) ขึ้นใช้เพื่อแก้ปัญหาการไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความ แต่มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างความมั่นใจให้แก่พยานได้ว่าจะได้รับการคุ้มครองอย่างดีที่สุดและส่งผลให้พยานมาเบิกความต่อศาลด้วยความเต็มใจได้ จึงต้องมีการนำมาตรการทางกฎหมายประการอื่นเข้ามาเสริมเพื่อทำให้ปัญหาและอุปสรรคของพยานบุคคลลดลงหรือหมดสิ้นไป

1.5 การศึกษาวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งเอกสารบทความต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา นอกจากนี้ยังศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายอื่น (หากมี) เพื่อนำมาปรับใช้และเสริมให้การคุ้มครองพยานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. การวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่ทำให้ไม่ได้ตัวพยานมาให้ข้อเท็จจริงต่อเจ้าพนักงานของรัฐหรือศาล รวมถึงมาตรการทางกฎหมายที่ใช้แก้ไข ก่อนมีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ออกใช้บังคับ
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และมาตรการต่างๆที่ใช้ในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
3. ทำให้ทราบถึงรูปแบบ การดำเนินการ และมาตรการคุ้มครองพยานของต่างประเทศที่มีสภาพใกล้เคียงกับประเทศไทย ซึ่งอาจนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทยได้
4. ทำให้ทราบถึงผลสำเร็จหรือปัญหาของการนำมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ รวมถึงวิธีการประสานความร่วมมือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นี้ มาใช้แก้ไขอุปสรรคต่างๆที่ทำให้ไม่ได้ตัวพยานมาให้ข้อเท็จจริงต่อเจ้าพนักงานของรัฐหรือศาล อันจะนำไปสู่การนำมาตรการกฎหมายอื่นๆมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการคุ้มครองพยาน